

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Бальцер Інни Володимирівни

«Конструктивно-географічні підходи до реалізації сталого розвитку сільської місцевості (на матеріалі Івано-Франківської області)»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук

за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія

і раціональне використання природних ресурсів

Актуальність теми. Розв'язання проблеми сталого розвитку сільської місцевості в Україні та її регіонах є актуальним завданням, особливо для Карпатського регіону, що пов'язано з пріоритетністю його розвитку для туристично-рекреаційних потреб. Актуальність і своєчасність дисертаційної роботи І.В. Бальцер зумовлена також недостатньою обґрунтованістю і узагальненістю теоретико-методологічних основ і конструктивно-географічних підходів реалізації принципів сталого розвитку сільської місцевості.

Дослідження конструктивно-географічних підходів є науковою проблемою, яка набуває особливого значення в контексті реалізації національних та регіональних стратегій сталого розвитку, покращення стану навколишнього середовища та якості життя людей. Тема роботи знаходиться у руслі складної взаємодії та розвитку конструктивної і соціальної географії, екології, лісознавства, землекористування і природокористування, відповідає напрямку наукового пошуку – конструктивній географії та раціональному природокористуванню.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження І.В. Бальцер здійснено в рамках держбюджетної науково-дослідної теми кафедри географії та природознавства ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника «Географія Карпатського регіону: особливості природи, соціально-

економічного розвитку та раціонального природокористування (номер держреєстрації 0110U007849).

Наукова новизна, обґрунтованість і вірогідність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна полягає в тому, що за результатами дисертаційного дослідження вперше:

- розроблено конструктивно-географічні підходи та шляхи реалізації сталого розвитку сільських місцевостей Івано-Франківської області;
- дана оцінка природно-ресурсного, соціально-демографічного та працересурсного потенціалів сільських місцевостей Івано-Франківської області в контексті їх використання для досягнення цілей сталого розвитку територій;
- обґрунтовані індекси для оцінки (економічної, соціальної та екологічної) складових сталого розвитку, а також інтегральний індекс реалізації сталого розвитку сільських місцевостей;
- розроблено систему економічних, соціальних і екологічних заходів, реалізація яких забезпечить сталий розвиток сільських територій.

Наукові положення дисертаційного дослідження, що виносяться на захист, висновки і рекомендації, викладені в ній, обґрунтовані і достовірні, оскільки отримані на основі вивчення праць провідних вітчизняних і закордонних фахівців у галузі конструктивної і соціальної географії, природокористування, екології, лісознавства та значного обсягу особистих досліджень автора. Вони також ґрунтуються на результатах узагальнення, обробки і аналізу статистичної інформації, фондових матеріалів та власних досліджень.

Робота містить значну кількість авторських таблиць та картосхем. Вони вдало ілюструють, доповнюють, аргументують наукові положення дисертації.

Об'єкт і предмет дослідження логічно пов'язані та окреслюють поле наукового пошуку та розкриття головної авторської ідеї. Роботу відзначає

комплексність, структурно-змістовна єдність та послідовність у розкритті досліджуваної проблеми.

Наукова новизна роботи І.В. Бальцер визначається і тим, що вона є самостійною науковою працею, яка містить обґрунтовані автором методологічні положення, підходи і висновки щодо вирішення важливої наукової проблеми. Висновки, які зроблені за результатами дослідження, відповідають меті і завданням дисертаційної роботи і є внеском автора у конструктивно-географічну науку.

Практичне значення одержаних результатів. Тема дослідження така, що не може не стосуватися практики, а її результати – особливостей використання природно-ресурсного потенціалу, які забезпечать сталий розвиток сільських місцевостей Карпатського регіону України. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані регіональними управліннями земельних ресурсів, лісового і водного господарства, агропромислового розвитку, а також науковими установами і проектними організаціями для вироблення необхідних управлінських рішень щодо переорієнтації природокористування для забезпечення сталого розвитку сільських місцевостей.

Напрацювання автора можуть бути використані в навчальному процесі при підготовці фахівців з природничих наук.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових виданнях. Аналіз змісту дисертаційної роботи І.В. Бальцер, автореферату та публікацій автора дозволяють зробити висновок, що визначені дисертантом завдання науково обґрунтовані та вирішені на високому теоретико-методологічному рівні. Основні положення та висновки знайшли відображення в опублікованих автором 12 наукових працях (10 одноосібних), із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у закордонних наукових журналах, 5 робіт – в інших наукових виданнях.

Кількість опублікованих наукових праць та їх обсяг відповідають вимогам щодо основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата географічних наук.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Дисертація написана сучасною мовою, яка відповідає особливостям стилістики наукових досліджень, визначається адекватним і обґрунтованим застосуванням термінів і понять. Структура і зміст дисертаційної роботи І.В. Бальцер у повній мірі розкривають заявлену тему і відзначаються логічною послідовністю розвитку авторської ідеї, єдністю теоретичних і прикладних аспектів.

Дисертаційна робота складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 296 сторінок, у т.ч. 176 сторінок основного тексту.

Перший розділ. Присвячений теоретико-методологічним підходам дослідження сталого розвитку сільської місцевості. Зокрема, автором запропоновано своє розуміння (трактування) понять «сільська місцевість», «сталий розвиток сільських територій». При обґрунтуванні конструктивно-географічних підходів реалізації сталого розвитку сільських територій особливого значення надано концепції багатофункціонального розвитку сільських місцевостей та неефективності існуючого галузевого управління територіями (природними ресурсами). Автором розроблений «інтегральний індекс реалізації потенціалу сталого розвитку» на основі якого приймаються рішення щодо оптимізації, охорони та відновлення природно-ресурсного та виробничого потенціалів сільських територій.

У *другому розділі* проаналізовано природно-ресурсний потенціал та основні напрями природокористування в межах сільських територій Івано-Франківської області. Дана оцінка ступеня сільськогосподарської освоєності адміністративних районів, а також придатності земельних угідь для різних господарських потреб. З метою удосконалення схеми способів природокористування на прикладі Косівського району автором розроблена методика метризації сільських населених пунктів за морфометричними показниками.

Третій розділ містить аналіз результатів дослідження історії заселення і освоєння сільських територій та їх працересурсного потенціалу. Здійснено параметризацію сільських населених пунктів за чисельністю мешканців, встановлені просторові особливості заселення і демографічна ємність сільських територій Івано-Франківської області. Проаналізовано вплив природно-географічних і соціально-економічних чинників та демографічних процесів на сільське розселення, формування і використання працересурсного потенціалу в сільських поселеннях. Зроблено висновок, що вирішальний вплив на трансформацію мережі сільських поселень і міграційних відтік із села мають соціально-економічні чинники. Саме вони є основною умовою забезпечення сталого розвитку сільських місцевостей.

У четвертому розділі дана оцінка антропогенних змін та екологічної ситуації в сільських місцевостях на території Івано-Франківської області. Виявлено основні екологічні проблеми, зокрема: деградація і зниження родючості ґрунтів, активізація небезпечних процесів і явищ (паводки, ерозія, селі), забруднення атмосферного повітря, поверхневих вод і земель, накопичення промислових і побутових відходів.

У п'ятому розділі викладені розроблені автором основні конструктивно-географічні напрями природокористування, які забезпечують сталий розвиток сільської місцевості в Івано-Франківській області. Уточнена схема природно-сільськогосподарського районування території області. Обґрунтовані «індекс розвитку потенціалу природокористування» для оцінки економічної складової сталого розвитку, «індекс розвитку соціально-демографічного потенціалу» та показники оцінки екологічного стану виділених автором природно-сільськогосподарських округів. На основі цих індексів запропонований «інтегральний індекс реалізації потенціалу сталого розвитку» сільських територій в Івано-Франківській області. Для природно-сільськогосподарських округів розроблені комплексні заходи, реалізація яких повинна забезпечити більш повне використання потенціалу сталого розвитку сільських місцевостей.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація І.В. Бальцер є цілісною роботою, в якій досягнута повнота та розкриття наукової ідеї автора. Представлені у роботі наукові та практичні положення логічно викладені та науково обґрунтовані.

Дисертація є завершеним науковим дослідженням, направленим на вирішення нової наукової проблеми, що має конкретні наукові результати та суттєве значення для розвитку конструктивної географії. У дисертації не використовуються ідеї та розробки, що належать співавторам або іншим авторам. Аналіз наукових поглядів інших авторів має посилання на джерела.

Автореферат повністю відповідає дисертаційній роботі, розкриває основний зміст проведеного дослідження та отриманих результатів.

Зауваження. Загальне враження від дисертаційної роботи І.В. Бальцер позитивне, але до неї є зауваження:

– не обґрунтовані цілі сталого розвитку сільських місцевостей для виділених автором природно-сільськогосподарських районів на території Івано-Франківської області. Саме вони повинні бути основою для обґрунтування необхідних заходів, які забезпечать сталий розвиток;

– не достатньо обґрунтовані конструктивно-географічні підходи для реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій (У чому полягає конструктивність? Які природно-господарські системи слід конструювати, щоб вони відповідали цілям сталого розвитку?);

– викладені у таблиці 5.8 (стор. 204) оптимізаційні заходи в основних видах природокористування для підвищення інтегрального індексу реалізації сталого розвитку сільських територій Івано-Франківської області *недостатні*. Дуже важливо оптимізувати співвідношення угідь (рілля : луки : ліси) та їх просторове розміщення з урахуванням положень теорії «керованої складності» і «біотичної регуляції навколишнього середовища», а також «принципу повсюдності», а не тільки враховуючи крутизну схилів.

Висновок. Дисертаційна робота І.В. Бальцер «Конструктивно-географічні підходи до реалізації сталого розвитку сільської місцевості (на

матеріалі Івано-Франківської області)» є самостійним закінченим науковим дослідженням, результати якого направлені на вирішення нової наукової проблеми, достатньо обґрунтовані, мають практичне значення для вирішення актуальних завдань конструктивної географії та природокористування.

За теоретичним рівнем і практичними результатами дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 та спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів, а її автор, Бальцер Інна Володимирівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата географічних наук.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри

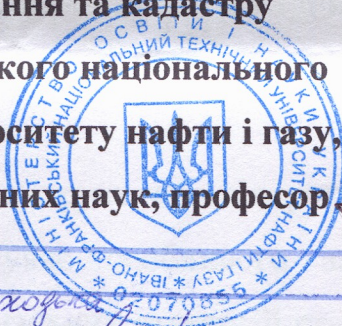
землепорядкування та кадастру

Івано-Франківського національного

технічного університету нафти і газу,

доктор географічних наук, професор

М. М. Приходько

Підпис(и) *М. М. Приходько*

посвідчую
Вчений секретар ІФНТУНГ *В. Процюк*

200__ р.